

Bir hikâye:

ÇANAKKALE'DEN SONRA...

Ömer SEYFEDDİN

...Ona akrabaları “meraklı”, uzaktan tanıyanlar “deli” derlerdi. Yaşı kırk beşi geçiyordu. Henüz evlenmemişti. Yazın hep kırlarda gezer, güneşin doğuşunu ve batışını kaçıklara mahsus bir ehemmiyetle seyrederdi. Kışın yalnız başına oturduğu Acıbadem’deki evinden hiç dışarı çıkmaz, odasında bir aşağı, bir yukarı dolaşır, gümüş bir taç gibi parlayan ak saçlarıyla pek asil, pek nezih görünen başının içindeki o hiç anlaşılmaz fırtınanın gürtülerini dinlerdi. Gayet iyi bir tahsil görmüştü. İsterse, çalışır ve para kazanabilirdi. Hâlbuki o her şeyden vazgeçmiş, bir evvel zaman Epikür’ü gibi yalnız “tabiî ve zarurî” ihtiyaçlarının teminiyle kanaat ediyor, hayatın hemen her şey olan “tabiî ve gayri zarurî”, “gayritabiî ve gayrizarurî” ihtiyaçlarına hiç ehemmiyet vermiyordu. Babasından kalma küçük bir irade vardı. Ekmek, su, ateş ve esvap parasına yetişiyordu. Evine, birkaç çocukluk ve mektep arkadaşından başka kimse gelmezdi. Onları baldıranlar ve yabani otlarla vahşi bir orman alanına dönmüş bahçesindeki büyük çınar ağacının altına alır, ümitsizliğinin zehrinden onlara acı peymaneler sunardı.

- Evlen, bu ümitsizlik senden geçer!

Diyenlere:

- Dünyaya bir esir getirmek cinayetini kabul etmem.

Diye gülümserdi. Çok az lâkırdı söylediği için, en sevdiği arkadaşları bile kendisini iyice anlayamamışlardı. “Feylesof, bedbin, derviş, sinirli ve ilah...” derlerdi. Fakat hayır, o sadece bir ümitsizdi! Mektepten çıktıktan sonra okumaya başlamış, okudukça ümidini kaybetmiş, okuyup düşündükçe intiharı kurmuştu; ama -kuvvetli tahsilin neticesi olan- ilmî fikri ona hâkimdi:

- Aceleyle lüzum yok. Mademki talihimiz böyle... Bir köşeye çekilip ölümü beklemeli...

Demişti. İşte hep o ölümü bekliyordu! Zira kendisine “insan” nazarıyla bakmıyordu. İnsan olmak için mutlaka bir içtimaiyetin, bir milliyetin içinde bulunmak lâzımdı... Düşünüyordu: Kendisinin bir milliyeti yoktu; bir içtimaiyeti yoktu. Yalnız, hararetini hissedemediği, lisanından ve duasından bir şey anlamadığı müphem bir dini

vardı. Mabedinde ulviyet duymuyor, önünde derin bir ezeliyet görmüyor, semasında İlahî bir mefkûrenin nihayetsizliklerine dalaşmıyor, siyah toprağın üzerinde tıpkı bir hayvan gibi, bir fert gibi kalıyordu.

Bir hayvan gibi...

Hâlbuki o milliyetiyle, diniyle, mabedinin ulviyetiyle, içtimaiyetinin ezeliyetiyle, mefkûresinin nihayetsizliğiyle bir insan, ahlâkî ve manevî bir insan olmak isterdi. Muhiti arzu ve temayüllerini ansızın eriten bir çöl, bir sahra, bir ademdi. “Güzel, iyi ve ulvî” yoktu. Sanat diye biçimsiz hendesî çizgilerden kâbuslar, edebiyat diye Arapça, Acemce manâsız ve mücerret terkipler yapıyor, milliyet inkâr ediliyor, mazi karikatürleştiriliyor, istikbal bir duman hâlinde tasavvur olunuyordu.

- Ne olacak, ne olacak?

Diye başını avuçlarının içinde sıktıkça, görmediği bir karanlık bir sam, kelimeleri baykuş eninlerinden teşekkül etmiş cehennemî bir lisanla ona cevap verirdi:

- Yarın Ruslar gelecek. İstanbul’u alacak. İngilizler ve Fransızlar Anadolu’yu yağma edecekler. Nâminız tarihten silinecek...

Evet, bu muhakkaktı. Bundan kim şüphe edebilirdi?

Kendi ismini bilmeyen, kendi dilini yazmayan, düşmanlarını kardeşi tanıyan bir millet yaşayabilir miydi? Buna imkân var mıydı? Yarın bu kendi ismini bilmeyen, kendi lisanını yazmayan, düşmanını kardeş sanan zavallı millet, Rusların, Fransızların, İngilizlerin elinde Hindistan halkı gibi esir olacak, onlara hayvan gibi hizmet edecek, medeniyetten, yani insaniyet ve ahlâkiyetten mahrum kalacaktı. Ve kendisi de işte böyle bir esir olmaya namzettti... Bunları düşünürken asabı sarsılır, korkunç bir nöbete tutulur, yarınki "esirlik ve hayvanlık" talihi-ne isyan eder, baldıranları koparır, dikenleri ezer, nihayet bir deli gibi kendini kırlara atardı. Arabalarla eğlenmeye gidenlerin, geçerken hep yandan görünen atlıların, velospitlilerin manzarası ona dokunur:

- Ah esir sürüleri!

Diye homurdanırdı. Evet, bunların hepsi hayvandı. İnsan değildi. Eğer insan olsaydılar, bu kadar yakın ve muhakkak bir esirlik karşısında nasıl kayıtsız ve mesut eğlenebilirler, gezerler, tozarlar, gülüşürler, oynasılardı? Nasıl sevişirler, nasıl evlenirler, nasıl bir ocak dolusu çoluk çocuk yetiştirebilirlerdi? Haberleri yoktu. Felâketten, hiçbir şeyden haberleri yoktu.

*

...Yine bir yaz günü, bahçesindeki çınarın altında, ölümü bekleyen inmeli bir ihtiyar gibi somurtkan, ümitsizliği sarsıldı. Bir güneş doğuyor sandı. Meşrutiyet ilân olunmuştu. Fakat beş on ay geçmeden ümitsizliği eskisinden beter oldu. Rusların İstanbul'da birtakım adamlara fitne tutuşturmak için her sene üç yüz bin ruble verdiklerini Duma'nın münakaşalarından öğreniyor, kendini idare edemeyen bir milletin sarsaklığını görerek daha ziyade çıldırıyordu. Batan ve doğan güneşlere bakamaz oldu. Vahşi Kazaklarıyla Rus ordularının hücumunu görüyorum zannediyor, gözü kapalı koşarken görmediği bir uçuruma ansızın yuvarlanmış gibi titriyordu. Kuşlar ağlıyor, çiçekler soluyor, yapraklar dökülüyor, ufuklar kararıyordu. Azimsizdi. Muhitine karşı elini kaldırp:

- Uyanınız! Kendinizi biliniz. Hayvanlar gibi gagesiz, teşkilâtsiz, medeniyetsiz yaşamayınız. Bir millet olunuz...

Demeye cesaret edemezdi, bu iktidarı kendinde duyamazdı. Hem artık lâfin ne tesiri olabilirdi? İflâs fiilen başlamış ve nihayete yaklaşmıştı. Ticaret, zenginlik, para, saadet tamamıyla yabancıların

eline geçmişti. Kapitülasyonlar bir milleti yavaş yavaş öldüren bir idam makinesi, bir gasp müessesesi idi. Hakikati kimse görmüyor, yaklaşan felâketten kaçmak için kimse, hiç olmazsa ricat istikametini tayin edemiyordu.

- Ah hakikati idrâk etmiş bir kahraman çıksa...

Diye inlerdi. Çoraklardan, taşlıklardan, habelerden, viranelerden gelen yakıcı bir rüzgâr gibi, bazen bir mefkûre cereyanı eser, kurtulmak isteyen, hürriyeti seven, ahlâkiyeti insanlık bilen ruhları toplardı. O da, uzaktan, hissettiği her cereyana kapıldı. Yeni mürşitlerin ağzına baktı. Kimi "Her şeyi Allah'tan bileceksin." diyor, kimi tarihe bu kadar şanlı sahifeler yazdırmış olan Türkleri, Borneolular, Fiji adalılar, Cavalılar, Sumatralılar... ilâh gibi iptidaî ve nim vahşi kabilelerin, kavimlerin medeni seviyelerine, iptidaî zihniyetlerine indirerek sözde siyasî bir vahdet icat etmek istiyordu. Trablus muharebesinden sonra birdenbire üzerimize yığılan Balkan felâketi onu yatağa serdi. Artık Türkiye'nin Avrupa'daki kısmı gitmiş ve geri kalanı da "menfaat muntakaları" nâmı altında taksim olunmuştu. Bundan sonra onun hiç ümidi kalmadı. Köşküne kapandı. Ve Rusları bekledi. İşte son adım da atılmıştı.

*

Umumî Harp ilân olununca, köşesinde bir kere daha kıvrandı. Artık bu sefer hakikaten son saat-ti! Ruslar Ayasofya'ya haçlarını asacaklar, Garbî Asya'nın bu köşesindeki bin senelik bir Türk tarihi kapanacaktı. Şuurunu kaybetmiş bir milletin esirliğini görmemek için, kendini öldürmeye karar verdi.

- Fakat Ruslar girerken...

Diyordu. Ah eğer muhit insan olsaydı, ölümü esirlikten daha kolay kabul edebilirdi.

Çanakkale'yi İngiliz, Fransız topları dövüyordu. Ha bugün, ha yarın...

Düşman muhakkak bir surette bekleniyordu. Anadolu'ya hicret başlıyor, yavaş yavaş mahalleler boşalıyordu. O da birçokları gibi düşmanı bekliyor:

- Nihayet bir haftaya kadar...

Diyordu. Bu haftalardan birçoğu birbiri arkasına geçti. İngiliz ve Fransız zırhlıları Çanakkale'yi geçemedi. Hicret edenler döndüler.

O, bu mucizeden şaşkın bir hâlde, köşkünden dışarı çıktı. Yüz.. binlerce askerler sokakları, meydanları, kırları dolduruyordu. Bu intizam, bu ruh, bu ordu, bu millet birdenbire nereden doğmuştu? Anlayamıyordu.

Bir sene, her gün başka bir muzafferiyet haberi getirerek, geçti. Çanakkale'de hemen bir milyonluk düşman ordusu eritildi. Denize sürüldü. Büyük zırhlılar battı. Mağlûp edilmez sanılan İngilizlerin bayrakları yere düşürüldü. Hele Ruslar... Yalnız İstanbul'u ele geçirmek için bu muharebeye girdiklerini nutuklarla ilân etmekten başka bir şey yapamadılar.

... Onun ümitsizliği geçtikçe gözleri açılıyor, artık yaşayan, kendini duyan, mefkûresini bilen bir milletin içinde olduğunu görüyordu. Kapitülasyonlar kalkıyor, dahilî düşmanlar temizleniyor, zehirli tufeyliler gibi milletin bünyesi üzerine üşüşüp kanını emen hainlerin elinden "iktisat ve istismar" silahları alınmaya çalışılıyordu. İşte ümidini kestiği bu muhit nihayet bir millet oluyor ve Türklerin, arasında da "iş bölümü" fikri uyanıyordu.

... Köşkünün baldıranlarını söktürdü. Süprün-tülerini temizlettirdi. Onu deli ve meraklı bilen komşular bu tebeddüle şaşıyorlardı.

Köşk tamir olunmaya başladı. Köşkün beyi de temiz ve yeni esvaplar giymeye başladı. On beş, yirmi senedir kapalı ve boş vakit geçiren bu beyin, hâriciyeye tercüman olduğunu duydular.

Yaşı elliye yaklaşıyordu. Saçları bembeyazdı. Fakat milletin birden uyanışı, saadeti, hareketi onu gençleştirdi. Ve evlenmeye kalktı. Bir sene evvel kargaların tünediği çınara şimdi bir bülbül konmuş, ötüyordu.

Komşular, bir akşam, yeni boyanan köşkün pencerelerinden ziyalar fıskırdığını gördüler. Mesut ve şen kakhahaları, ruhanî musîkî âhenklerini duyunca, bir düğün olduğunu anladılar!

*

...Ümitsizliği geçince onun bütün hayatı kuvvetli bir bahar oldu. Yalnız başındaki aklar... İşte hâlâ duruyordu. Fakat bu aklar, yüksek, bir dağın üzerindeki ulvi ve temiz karlar gibi yüksek, "emel yollarını" kapayamıyordu. Baldıranların yerlerinde menekşeler bitmişti.

Bütün bahçeden tatlı bir koku, gizli gizli geçen rüzgâra karışıyor; bu evin saadetinden, diğer mesut aile ocaklarına sahipsiz ve manevî bir selam götürüyordu.

Serince bir sabah, o, yeni yapılmış tarhların arasında dalgın ve biraz rahatsız geziniyordu. Köşkün kapısından ansızın bir ses bağırdı:

- Beyefendi, müjde!

-

- Kurtuldu, müjde!

- Erkek mi?

- Hayır, bir kız... Nur topu gibi!

Hızla içeri girdi. Karısının başı ucuna koştu; saf ve güzel kadın, pembe ipek perdeli beyaz yatağının içinde, akşam zamanı batan güneşin veda eden rengiyle sararmış bir melâike gibi sakin ve hâlsiz yatıyordu. Onu görünce gülümsedi. Yavaş, ancak işitilir, gayri nâsufî bir sada ile:

- Adını ne koyalım?

- Mefkûre...

Sonra titreyerek döndü. Kendisine uzattıkları ince ve beyaz bir kundağa sarılmış kızına baktı. Istrap ve elem içinde geçen mazisini, ak saçlarını, her şeyini bir anda unuttu. Bu yeni doğan yavrunun hayata henüz açılmış masum ve sakin gözlerinde açık mavi bir ümit fecri parlıyordu. Bu nihayetsiz fecrin ezeli nurlarıyla bütün ruhunun dolduğunu, tuttuğunu duydu. Gözleri sevinçten yaşardı. Ruhuna dolan nurlar etrafını da kapladı. Artık bu heyecan tufanı içinde hiçbir muayyen şekli göremiyor, yalnız karısının -kendi ruhundan çıkıyor sandığı- nazlı, tatlı, ince sesini işitiyor gibi oluyordu:

- Mefkûre...

- Ah, ne güzel isim!

Ömer Seyfeddin (1884, Gönen - 1920, İstanbul):

Türk edebiyatının önde gelen hikâye yazarlarından. Millî edebiyatın ve Türk kısa hikâyeciliğinin öncü isimlerinden biridir. Harbiye'den mezun olmuş ve teğmen olarak orduya katılmıştır. Balkan Savaşlarına katılmış, daha sonra askerlikten ayrılarak lise edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Ziya Gökalp'le birlikte Yeni Lisan Hareketi'ni başlatmış ve Türkçenin aslî hüviyetine dönmesinde çok önemli rol oynamıştır. Çok genç denilecek bir çağda hayata veda eden yazarımızın ünlü hikâye kitapları şunlardır:

Falaka, Yüksek Ökçeler, Kızıl Elma, Bomba, Beyaz Lale, Gizli Mabeyt, Bahar ve Kelebekler, Yalnız Efe, Kaşığı, İlk Düşen Ak, Pembe İncili Kaftan, Harem, Yüzakı, Kurumuş Ağaclar, Aşk Dalgası...

